

SVENSKA

SKRIFTLIG DEL

PITKÄ OPPIMÄÄRÄ
LÅNG LÄROKURS

22.3.2010

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSNÄMNDEN

1 TEXTFÖRSTÅELSE

1.1 *Läs texterna 1.1a–1.1d och besvara frågorna 1–25 genom att välja det alternativ som bäst passar in i sammanhanget. Markera dina svar med blyertspenna på den optiska svarsblanketten.*

1.1a Cittaslow-rörelsen

Hela idén med Cittaslow startade 1999 och är lika enkel som genial. Man överför Slow Food-filosofin till att gälla livet i en liten stad med fokus på livskvalitet – det goda livet. Höga krav ställs på mat, miljö och på att den nya tekniken ska gagna medborgarna och underlätta livet.

Nätverket startades av de fyra italienska kommunerna Bra, Greve in Chianti, Orvieto, och Positano. Sedan dess har ett fyrtiotal städer gått med. För att kunna vara med i detta nätverk får en kommun ha högst 50 000 invånare. Det finns drygt 50 kriterier som Cittaslow jobbar med, och de är fördelade på sex huvudområden: miljö, infrastruktur, stadsplanering, lokal produktion, gästfrihet och information/engagemang.

I en Cittaslow finns det en noggrann plan för kompostering och återvinning, och man talar om att stoppa ljusförorening, vilket betyder att man vill minska på neonskyltar och stötande, oestetisk utomhusreklam. Olika initiativ till alternativa energikällor uppmuntras och belönas i form av billigare avgifter.

I en Cittaslow ska det finnas rekreationsområden, grönområden med offentliga toaletter, som är gratis. Det offentliga rummet ska vara handikappanpassat. Ett viktigt mål är att skapa ett medborgarkontor för att öka tillgängligheten och ett offentligt forum för att diskutera och fånga upp olika lösningar och idéer för ”det goda livet”. Man strävar också efter anpassade öppettider bland de lokala handlarna.

För Cittaslow-rörelsen är stadsplaneringen viktig, och man uppmuntrar sina kommuner att bevara stadens särprägel och dess historiska byggnader. Man vill uppmuntra varlig renovering med miljömässigt byggnadsmaterial.

En Cittaslow stödjer lokalt odlade livsmedel. Idealet är att producenter och konsumenter möts på marknadsplatser. I dag hotas allt oftare produkter och lokalt hantverk av att glömmas bort, utrotas eller

försvinna. Därför behövs det kraftiga och aktiva åtgärder. Attitydfost-
ran börjar redan i skolan i form av ämnet smaklära, där man inte bara
lär sig om det lokala utan också om marknadsföring. Ledstjärnan är
ärlighet i marknadsföringen av lokala evenemang eller produkter. Det
35 finns tydligt utmärkta turistleder, turistbroschyrer med information
om lokala evenemang.

Ett nordiskt nätverk för Cittaslow – Slow City – är under uppstart.
Falköpings kommun är den första i Sverige som är medlem i nätver-
ket. Falköpings kommun tror att utvecklingen för kommunen bland
40 annat beror på förmågan att marknadsföra sina speciella kvaliteter,
och också att skapa ett intresse bland folk som förhoppningsvis vill
flytta till kommunen. I kommunen tror man också på att det interna-
tionella nätverket stärker Falköping som varumärke.

Källa: sv.wikipedia.org (2.5.2009)

1.1b En märklig märkesman

Den norske författaren och nobelpristagaren Knut Hamsun hette
45 egentligen Knud Pedersen och föddes den 4 augusti år 1859 i Lom, i
närheten av Gudbrandsdalen i Norge. Fyra år senare flyttade familjen
till Hamaroy i Nordnorge. Familjen var fattig och lånade pengar av
nära släktingar, och då Knud var nio år blev han tvungen att bo och
arbeta hos sin morbror Hans Olsen för att betala av på en av familjens
50 skulder. Den här morbrodern var en riktig tyrann, och en dag högg
sig Knud i benet för att på så sätt komma hem till sina föräldrar. En
av de få ljuspunkterna i tillvaron hos morbrodern var då Knud kunde
botanisera i morbroderns bibliotek. Det gav upphov till Knuds första
möte med Bjornson och bröderna Grimm, och där läste han allt han
55 kom över om geografi och historia.

Som fjortonåring lösgjorde han sig från familjen och började leva
ett kringflackande liv. Han reste runt i landet och försörjde sig som
bland annat försäljare, skomakarlärling och lärare. Hela tiden läste
han allt vad han kom över. Redan som 18-åring försökte han sig på
60 att skriva skönlitteratur, *Den Gaadefulde* utgavs i Tromsö år 1877 och
följande bok trycktes följande år.

När den litterära karriären började ta fart experimenterade
Knud med sitt namn. Dels ville han inte förknippas med namnet

65 Kn. Pedersen, under vilket han hade givit ut de två första böckerna, han tyckte nämligen att de var rätt så dåliga, dels ville han heta något som påminde om hemtrakten. Det var vanligt att sådana som reste mycket tog sig ett namn som visade var de hörde hemma. Först ändrade han Knud till Knut, och efter en tid ändrade han Pedersen till Pederson. Sedan lade han till namnet Hamsund och slutligen kom han
70 att heta Knut Hamsun. Bokstaven *d* i Hamsund hade troligtvis till en början försvunnit på grund av ett tillfälligt skrivfel, men Knut gillade felet och beslöt sig för att behålla namnet i den formen.

Då Hamsun var 23 år gammal reste han som så många andra norrmän till Amerika. Han försörjde sig som järnvägsarbetare och återvände senare i livet till Amerika i flera repriser. Några år efter det att han återvänt hem, år 1890, utkom hans roman *Sult* (Svält) som är en självbiografisk, psykologisk skildring av svältens effekter och hur obarmhärtigt livet kan te sig för en oetablerad författare som inte ens har pengar till mat. I romanen leker han med ett nonsensspråk. Han hittar på ord som egentligen inte betyder någonting, men om man tittar närmare på dem och uttalar dem högt liknar de faktiskt finska.
80

Hamsun gillade överraskningar och lustiga upptåg. En gång inbjöd han en mängd journalister för att, som han själv uttryckte det, fira sin femtioårsdag. Många kom till festen, men en av redaktörerna var påläst och undrade om Hamsun faktiskt fyllde år just den här dagen och inte en helt annan dag och om han faktiskt fyllde femtio och inte femtiotvå. – Du har rätt, jag blir femtiotvå i augusti, utbrast Hamsun då, men det är så roligt att hålla en femtioårsfest i dag!
85

År 1898 gifte sig Hamsun första gången och fick en dotter, men äktenskapet var inte lyckligt och paret skilde sig 1908. Ett år senare mötte han sin livskamrat i Marie Andersen som var en ung, lovande skådespelerska. Hon gav upp sin karriär för att följa sin man, och det äkta paret köpte ett gammalt herresäte mellan Lillesand och Grimstad där de bodde livet ut. De fick tillsammans fyra barn.
90

När Hamsun var 80 år och tyckte att han hade skrivit det han önskade att skriva, bröt andra världskriget ut och olyckligtvis valde han fel sida. Han reste till Tyskland för att träffa Hitler och hans närmaste män under privata former. Även om han beundrade Hitler upplevde han de tyska ledarna som så komiska att han hade svårt att hålla sig för skratt när han såg dem. Han formligen skrattade ut Himmler, och det höll på att bli riktigt pinsamt. Som bevis på sin tysklandsdyrkan
100

skänkte han ändå sin nobelprismedalj till Goebbels, vilket naturligtvis upplevdes som något oerhört hemma i Norge.

105 Allt detta förvandlade honom från en aktad författare till en föraktad förrädare. När kriget var slut blev han satt under psykiatrisk observation på ett mentalsjukhus med diagnosen ”inte vid sina sinnens fulla bruk”. Detta för att skona honom från att dömas inför rätta. Han ville dock själv ställas till svars för sitt brott mot fosterlandet och dömdes
110 också till höga böter och förlorade i princip allt han ägde. Som nittio-åring försökte han i det självbiografiska verket *Paa gjengrodde Stier* förklara och försvara sitt ställningstagande för nazismen.

Men trots detta politiska snedtramp kan man inte bortse från Ham-
suns storhet som författare. Bland hans största romaner kan förutom
115 *Sult* (1890) också nämnas *Pan* (1894) och *Markens grode* (1917), det verk som gav honom Nobelpriset i litteratur år 1920.

Källor: www.nrk.no (9.1.2009)
och *Spegelsalen* av Hadle Oftedal Andersen, 2000

1.1c En svenska i högform

Efva Attling är född i Stockholm den 18 februari 1952. Hon designade sitt första smycke, armringen *Svanen*, redan när hon var 11 år gammal. Fem år senare gick hon i lära hos en framstående silversmed och det såg ut som om hennes framtida yrkeskarriär var solklar, men då
120 hände något som vände upp och ned på alla planer. En känd modell-agent kom i hennes väg. Agenten såg Efras möjligheter och vips hade den blivande designern förvandlats till en fotomodell.

Den nya karriären förde henne ut ur Sverige och in i en helt ny värld av kändisar och berömdheter. Som fotomodell lämnade hon inte
125 bara tillfälligt sitt hemland bakom sig, hon övergav för en tid också sitt namn för pseudonymen Electra. Mitt i det hektiska livet som internationell modell – i hela tolv år – tyckte hon att det var dags att utveckla ytterligare en begåvning – den musikaliska.

Tillbaka i Sverige startade hon bandet X-models år 1981 och började
130 skriva egen musik. Bandet fick en hit med låten *Två av oss*, och plötsligt var hon mera känd som musiker än något annat. Det räckte inte med att hon sjöng och spelade på scenen, hon dansade också och gjorde sig berömd som en av Sveriges bästa dansare.

135 Men den gamla drömmen om att skapa vackra, konkreta föremål
gav sig inte. Mitt i sin musikaliska karriär deltog hon i en silversmi-
deskurs på folkuniversitetet, och efter det fanns det ingen återvändo
från formgivningen. Det tog inte lång tid så hade hon gjort succé som
smyckedesigner. Nu kunde hon dra nytta av de kontakter hon hade
140 skapat internationellt under sin karriär som modell. Hennes före detta
arbetskamrater blev som levande modelldockor för hennes produkter.
Smycken designade av Efva Attling från Sverige började dyka upp i
modetidningar världen över, och många kända personer ville därför
bära hennes vackra skapelser.

145 När hon väl hade återfunnit sin gamla passion för att skapa sköna
ting, stannade hon i den branschen, men hon utvecklar sig ständigt
som designer. Förutom att hon skapar smycken är hon också glas-
konstnär. Sedan 2005 designar hon glas för Orrefors, som är ett av
Sveriges mest kända glasbruk. Hon har sagt att det som hon skapar
ska beröra och få folk att fundera. Alla hennes kollektioner är mycket
150 genomtänkta, och hon ger dem namn som inbjuder till reflektion. Och
det gör otvivelaktigt *Amor Vincit Omnia*, *Kärleken övervinner allt*,
som är Efras första kollektion för Orrefors. Den senaste kollektionen
heter *Endless* – en stilren serie med ett säkert formspråk att njuta och
förundras av. Hon engagerar sig i sådant som berör och samarbeta
155 med både Röda Korset och Amnesty, där försäljningen av hennes
smycken stödjer goda ändamål.

Trots den här nästan otroliga och omväxlande yrkeskarriären är
hon ändå mest känd för sitt privatliv. Först gifte hon sig med Niklas
Strömstedt och har sönerna Adam och Simon med honom, och sedan
160 1996 lever hon i registrerat partnerskap med Eva Dahlgren.

Källa: sv.wikipedia.org (29.5.2009)

1.1d Filmsnuttar

Filmen "Vägen hem" beskriver ett av alla tiders mest uppmärksam-
made svenska rättsfall. Den hade varit värd att bli en betydligt bättre
långfilm än denna sillsallad av dokumentära bilder och klumpiga för-
sök att återge verkligheten. Handlingen är välkänd, och regissören
165 Karin Swärd har tagit för givet att publiken känner till historien. Det
kan ursäktas, och filmen lär knappast gå på export.

Det är så lätt att peka på brister i en film som ”Revolutionary road”, och så svårt att formulera exakt vad det är som får en att kallsvettas och få hjärtklappning – men ändå känna att man varit med om något fantastiskt. Jag försöker: Sam Mendes har i Richard Yates ”Revolutionary road” fångat precis allt det som jag såg framför mig när jag slukade romanen med samma namn. Självklart handlar det om en del förenklingar när en historia ska komprimeras till två timmar film, men i allt väsentligt har Mendes och manusförfattaren Justin Haythe lyckats.

En tv-intervju mellan en utsparkad amerikansk president och en brittisk journalist – kan man verkligen bygga en hel långfilm kring det? Om man kan! Richard Nixon har tvingats avgå som president efter Watergate. David Frost är en framgångsrik tv-underhållare med pratshower i London och Sydney. Han är mera känd för att prata avslappnat med popgrupper än som politisk reporter. Alla tar honom för en yttlig programledare. Inte minst Richard Nixon och hans rådgivare. David Frost blir den oerfarne nykomlingen som ska ställas mot en mästare. Utmanaren som ingen tror på, lättviktaren som går in i fel viktclass. Filmen är en tidlös tungviktare.

Filmen ”Mammut” av Moodysson börjar med att huvudpersonen får en penna gjord av mammutben i present. Han får veta att pennan kostat 3 000 dollar. Det höga priset i kombination med materialets höga ålder väcker många tankar. Denna märkliga penna leder in berättelsen på frågor kring människans varande och hur vi ska lära oss att göra rätta val. Under inspelningen av filmen fick en av skådespelarna besked om att hennes före detta partner plötsligt hade avlidit. Det gav upphov till ytterligare diskussioner om livets mening i inspelningsgruppen. Något som jag tycker syns i slutprodukten – filmen verkar äkta.

Källa: www.bio.nu (6.2.2009)

Manusgeniet Charlie Kaufman regidebuterar. Alla filmfantaster vet att hans historier är som drömmar: svåra att förklara. Det här har kallats hans hittills mest svårbegripliga film, men man behöver inte förstå allt. Man kan känna i stället. Filmen behandlar mänskliga funderingar och ångest. Kaufman lyckas vara svår, barnsligt enkel och rolig på samma gång.

Källa: www.aftonbladet.se (5.2.2009)

1.2 *Lue seuraavat tekstit ja vastaa niiden pohjalta lyhyesti suomeksi sivulla 12 oleviin kysymyksiin a–e. Kirjoita vastauksesi selvällä käsialalla kielikokeen vastauslomakkeen A-puolelle.*

Supertjejer tar över

Jag försöker komma på vad jag läste för serier när jag var liten, men de flyter bara ihop. Att serier inte kändes särskilt angelägna, beror kanske på att de inte var gjorda för mig. På den tiden var serier ritade av killar för andra killar.

Medan jämnåriga pojkar kunde välja mellan coola och smarta förebilder som Tintin, Lucky Luke, och Spindelmannen, skulle jag känna igen mig i mesar som Kajsa Anka och Brummelisa, eller pin-uppor som förlitade sig på manliga hjältar för sin överlevnad. Seriebranschen har hittills varit en männens värld, och de kvinnliga seriehjältarna har sett ut och betett sig därefter.

Tills nu. Aldrig förr har så många kvinnor ritat serier och aldrig tidigare har så många tjejer läst dem. Inte minst i Sverige med nya stjärnor som Liv Strömquist och Sara Granér. Men det är inte bara här som kvinnorna börjat ta över serieindustrin. I The Guardian funderar man kring den nya efterfrågan på kvinnliga seriehjältar. En anledning kan vara att vi vant oss vid kvinnliga hjältar i teve-serier som ”Lost”. En annan är den japanska mangans ofantliga framgång i de engelskspråkiga länderna. I shojomangan som ritas av och för kvinnor är det snarare flickorna som räddar sina pojkvänner än tvärtom, och när den lanserades i de anglosaxiska länderna fick unga tjejer plötsligt helt nya seriehjältar att se upp till.

I svenska serier däremot ser det lite annorlunda ut. Trots att vi har så många kvinnliga serietecknare lyser de kvinnliga hjältarna med sin frånvaro. Den typiska svenska seriekvinnan är snarare en antihjälte med ett trist jobb och misslyckade relationer bakom sig.

Frågan är vad det beror på. Kanske vi i Sverige har svårare att köpa hjältemyten. Vi förlitar oss på att staten ska ta hand om oss och försöker förstå och förklara det onda med orättvisa strukturer och olyckliga barndomar. Vi här i Norden tycker att det är roligare att driva med folk och deras misslyckanden än med folk som framhäver sin styrka. Till och med männen är antihjältar i våra serier.

(Forts. på sida 12.)

1.1a Cittaslow-rörelsen

1. Vem kan ingå i nätverket Cittaslow?
 - A En kommun som vill satsa på tillväxt i sin region
 - B En kommun som vill samarbeta kring gröna värden
 - C En kommun som har en viss storlek och fyller kraven
2. Vad ingår bl.a. i en Cittaslows miljöplanering?
 - A Kommunen ska ta hänsyn till de fattigaste i samhället
 - B Man försöker åtgärda föroreningarna i stadens centrum
 - C Kommunen strävar efter att införa begränsningar i reklamen
3. Hur syns Cittaslow i stadsplaneringen?
 - A Man vill hitta ett sätt att höra invånarna
 - B Äldre byggnader ska förses med ny teknik
 - C Byggen av nya stormarknader undviks
4. Vad är det centrala i ämnet smaklära?
 - A Eleverna får undervisning i hur man främjar turismen
 - B Eleverna får lära sig vad som är ekologiskt och hälsosamt
 - C Eleverna får träning i att själva producera olika hantverk
5. Varför har Falköping anslutit sig till nätverket?
 - A Det finns en gemensam politisk vilja bland beslutsfattarna
 - B Idén motsvarar kommunens strategier och framtidsplaner
 - C Kommunen håller på att avfolkas, när unga flyttar bort

1.1b En märklig märkesman

6. Varför vistades Knud hos morbror Hans?
 - A För att kunna gå i skola på orten
 - B För att bidra till familjens ekonomi
 - C För att förtjäna sitt eget uppehälle

7. Vilka positiva aspekter hade vistelsen hos morbrodern?
 - A Knud fick ta del av morbroderns livliga umgänge
 - B Knud upptäckte att han kunde berätta historier
 - C Knud lärde sig uppskatta litteraturens värld

8. Varför var han inte nöjd med namnet Knud Pedersen?
 - A Namnet påminde honom om hans elaka släktingar
 - B Namnet kunde skapa negativa föreställningar hos läsarna
 - C Namnet var alltför vanligt bland normmän på den tiden

9. Hur kom han till slut att heta just Hamsun?
 - A Hans förläggare föreslog det namnet
 - B Han ville ha ett internationellt namn
 - C Namnet fick den formen av misstag

10. Vad skildras i genombrottsromanen *Sult*?
 - A Hur hunger påverkar en skapande människas tillvaro
 - B Hur religiösa idéer kan övergå i ren fanatism
 - C Hur en till synes oskyldig händelse kan orsaka en katastrof

11. Hur kan man beskriva språket i *Sult*?
 - A Det är ett lappverk av många olika nationella språk
 - B Det är en konstprodukt som Hamsun skapat
 - C Det är en hyllning till gamla nordnorska dialekter

12. Varför ställde Hamsun till en stor fest?
 - A För att fira jubileumsåret för sin författardebut
 - B För att han helt enkelt följde ett spontant infall
 - C För att erhålla gratis publicitet för sin nya roman

13. Vad berättas det om Hamsuns familjeliv?
 - A Han tog ut skilsmässa tidigt och levde därefter som sambo
 - B Han hade en älskarinna och fick ett barn utanför äktenskapet
 - C Han var gift två gånger och fick sammanlagt fem barn

14. Vad fick Hamsun vara med om i Tyskland?
A Han upplevde nattlivet i sällskap med tyska höjdare
B Han fick motta fina utmärkelser av höga tyska ledare
C Han inbjöds till möten med landets styresmän
15. Hur levde Hamsun under sina sista år?
A Ensam och bortglömd av alla
B Fattig och avskydd av många
C Sjuk och oförmögen att skriva

1.1c En svenska i högförm

16. Varför blev inte Efva formgivare som ung?
A Hon var rastlös och tröttnade snabbt
B Kärleken förde henne ut i världen
C Hon fick ett lockande erbjudande
17. Hur förändrades hennes liv under den nya karriären?
A Hon var tvungen att omvärdera sina forna åsikter
B Hon förlorade tidvis kontakten med sina gamla vänner
C Hon kallade sig någonting annat under en viss period
18. Hur lyckades hon sälja sina designprodukter till en början?
A Tack vare gamla goda bekanta
B Med effektiva kampanjer
C Via affärskontakter utomlands
19. Vad är viktigast när det gäller formgivning, enligt Efva?
A Att materialet är av god kvalitet
B Att få arbeta i egen takt utan tidspress
C Att skapa sådant som ger orsak till eftertanke
20. Varför känner man inte till hennes mångsidighet?
A Hennes yrkeskarriär har varit splittrad och ointressant
B Hon har alltid varit en anspråkslös person
C Intresset för hennes privatliv har varit så dominerande

1.1d Filmsnuttar

21. Hur kan man sammanfatta recensentens åsikt om filmen ”Vägen hem”?
 - A Det här är något som borde visas utanför Sveriges gränser
 - B Ett spännande tema som kunde ha blivit en bra film
 - C Alla kan känna igen sig, därför blir filmen en succé

22. Vad är det bästa med ”Revolutionary road”, enligt recensenten?
 - A Att den baserar sig på händelser ur verkligheten
 - B Att det är en berättelse som slutar lyckligt
 - C Att man inte blir besviken om man har läst boken

23. Vad skapar spänning i filmen om Nixon och Frost, enligt recensenten?
 - A Att händelsernas utveckling är så oväntad
 - B Att man har använt ovanliga specialeffekter
 - C Att filmen är upplagd som en ojämn idrottskamp

24. Varför tycker recensenten att ”Mammut” ger ett trovärdigt intryck?
 - A Man har valt ett tema med historisk anknytning
 - B Ämnet för filmen har berört skådespelarna på riktigt
 - C Man har gjort ett noggrant förarbete inför inspelningen

25. Vilket råd ger recensenten till den som ska gå och se Kaufmans film?
 - A Att försöka låta bli att tänka för mycket
 - B Att gärna läsa Kaufmans böcker först
 - C Att helst se Kaufmans tidigare filmer innan

Men det betyder inte att kvinnorna i svenska serier inte fått nya roller. Förr var tjejerna antingen kurviga objekt, eller så satt de sura och väntade i köket, redo att dänga handväskan i den berusade mannens huvud när han kom hem från krogen. I dag hänger serietjejerna själva i baren. Det är också accepterat att få vara fet och misslyckad.

Källa: Pernilla Ahlsén, www.dn.se (5.2.2009)

Ovanstående artikel väckte debatt i Dagens Nyheter och så här kommenterar Anna artikeln:

Jag har alltid gillat svenska serietecknare, och nu ännu mer. De kan verkligen sätta fingret på hur vi ser på oss själva. Tänk er hur det skulle se ut om t.ex. Rocky skulle få för sig att hon kan rädda världen? Jag tycker att journalisten inte vet vad hon talar om. Har hon verkligen läst de serier hon skriver om?

Källa: www.dn.se (6.2.2009)

- a) Mitä kirjoittaja toteaa lapsuutensa sarjakuvien päähenkilöistä? (Kaksi asiaa.)
- b) Miten muiden maiden sarjakuvahahmot eroavat ruotsalaisista?
- c) Mistä syistä ruotsalaiset sarjakuvahahmot ovat sellaisia kuin ovat?
- d) Miten ruotsalaisten sarjakuvien naiset ovat muuttuneet?
- e) Mitä mieltä Anna on ruotsalaisten sarjakuvataiteilijoiden taidoista, ja mitä hän sanoo toimittajasta?

2 ORD OCH STRUKTURER

2.1 Läs texten nedan och välj på varje punkt (26–50) det alternativ som bäst passar in i sammanhanget. Markera dina svar **med blyertspenna på den optiska svarsblanketten**.

Antarktis ger liv åt världshaven

Under Antarktis gigantiska glaciärer skapas världens kallaste vatten med en fryspunkt under $-2,5$ grader C. Detta fenomen som är okänt för de 26 av oss är mycket viktigt för alla organismer som lever i världshaven. Forskarna 27 att klarlägga mekanismerna kring fenomenet, men frågetecknen är fortfarande många.

Vid polerna 28 i norr som i söder bildas kontinuerligt tungt, kallt vatten som 29 på syre sjunker ned mot botten och på så 30 ventilerar världshaven. Nyckelordet heter då avkylning. 31 sker avkylningen i ytskiktet, där vattnet avger sin värme till atmosfären. Men i Antarktis kan vattnet kylas än mer när det kommer i kontakt med glaciäris på stora djup. Därnere är trycket högre och fryspunkten lägre, 32 medför att

26. A flesta
B flest
C mesta
D mest
27. A står ut
B klarar av
C hänger med
D håller på
28. A både
B båda
C såväl
D likadant
29. A rik
B rikt
C rika
D rikast
30. A sätt
B ett sätt
C sättet
D sättets
31. A Vanlig
B Vanligt
C Vanliga
D Vanligen
32. A vad
B som
C det som
D vilket

vattnet kan bli så kallt som -2,5 grader Celsius 33 att frysa.

Djupvatten från Antarktis återfinns på botten av alla världshav. 34 varmt vatten transporteras mot polerna i ytan, flyter kallt vatten 35 motsatt håll i djupet. Fenomenets roll i klimatförändringar är och har varit ett hett ämne. 36 mitten av nittioalet försöker forskare från Bergen i Norge och Cambridge i Storbritannien kartlägga 37 sker i havet direkt under en flytande glaciär. Forskarnas främsta verktyg är vattenborrar, 38 med diesel, vilka klarar av att borra sig igenom den enorma ismassan. När hålet i isen är klart har forskarna sex timmar 39 sig att göra sina mätningar och placera ut sina instrument, som får stå kvar under isen. Så 40 batterierna fungerar registrerar instrumenten olika data som sänds hem via satellit.

Under årens 41 har flera hål borrats, och bilden av hur vattnet strömmar

- 33. A utan
B utom
C förutom
D ute
- 34. A Tills
B Före
C Medan
D Sedan
- 35. A i
B till
C åt
D mot
- 36. A Från
B Sedan
C Efter
D Senare
- 37. A vad
B vad som
C vilken
D vilket
- 38. A drivs
B drivit
C driven
D drivna
- 39. A med
B till
C för
D på
- 40. A lång
B långt
C länge
D längre
- 41. A tid
B lopp
C väg
D vandring

och förändras under isen börjar klarna. Men många frågetecken 42. Därför fraktade det norsk-brittiska forskarteamet år 2005 en liten självgående ubåt ombord på ett annat fartyg till Antarktis. 43 med sensorer och en massa olika mätare ombord 44 ubåten sedan planenligt under en flytande glaciär.

”Allt programmeras 45”, berättar den danske oceanografen Povl Abrahamson i Cambridgegruppen. ”När 46 i vattnet och försvinner i väg på sitt uppdrag kan vi inte längre styra den. Vi kan bara stå på däck och 47 för att allt ska gå bra.”

Tyvärr gick det inte så bra. Efter en utmärkt första dykning fastnade ubåten 48 under isen och kom aldrig tillbaka. Men en ny version av ubåten 49 i Storbritannien och väntar redan på ett klartecken för att komma i väg, berättar Povl Abrahamson. Han antar dock att det 50 åtminstone två år till innan den kan sändas in under den tunga kalla Antarktisen.

Källa: www.svd.se (5.1.2009)

- 42. A uteblir
B återvänder
C utstår
D återstår
- 43. A Utrustas
B Utrustad
C Utrustat
D Utrustade
- 44. A tog
B bar
C red
D dök
- 45. A i framtiden
B i förväg
C från förut
D förr i tiden
- 46. A ubåten väl är
B är ubåten väl
C väl är ubåten
D väl ubåten är
- 47. A dra andan
B hålla tummarna
C korsa armarna
D skaka hand
- 48. A någon
B någonting
C någonstans
D någon gång
- 49. A har blivit byggd
B har varit byggd
C torde byggas
D lär byggas
- 50. A dröjer
B håller
C kräver
D varar

2.2 Fyll i replikerna nedan **på naturlig svenska** med hjälp av tipsen (1–5). Du ska inte översätta ordagrant. Skriv replikerna **med tydlig handstil på sida B** av svarsblanketten för språkproven. Skriv dem i nummerföljd under varandra.

Chefen för statistikcentralen berättar

Chefen: Det finns inte några idealiska sätt att samla data av allmänheten. På den gamla goda tiden kände folk sitt ansvar och svarade samvetsgrant när de blev tillfrågade.

Du: **1.** *Totea, etteivät ihmiset viitsi vastata kysymyksiin, jotka eivät kiinnosta.*

Chefen: Vi gjorde för ett par år sedan en undersökning som gav som resultat att finländarna är mera intresserade av miljöfrågor och samhällsfrågor än av underhållning och sport.

Du: **2.** *Sano päättäväisesti, ettei se voi olla totta. Jossakin vaiheessa on täytynyt tapahtua paha virhe.*

Chefen: Ja, om man gör personliga intervjuer blir det sociala trycket stort. Man vill inte svara ärligt.

Du: **3.** *Sano, että sehän on itsestään selvää. Et itsekään kertoisi esimerkiksi siitä, ketä äänestit viime vaaleissa.*

Chefen: Vi har i Finland ett pålitligt befolkningsregister. Det är en bra källa. Nästan alla har någon kontakt med myndigheterna och blir registrerade.

Du: **4.** *Kysy, onko tilanne muissa maissa yhtä hyvä.*

Chefen: I USA är det annorlunda. Och i Storbritannien kan man leva ganska bra under jorden.

Du: **5.** *Ihmettele, miten näiden maiden tilastoihin ylipäänsä voi luottaa.*

Chefen: Det handlar om stora populationer, tusen personer hit eller dit spelar ingen roll.

3 SKRIFTLIG FRAMSTÄLLNING

*Skriv en text på 150–200 ord över ett av följande ämnen. Skriv **med tydlig handstil** på konceptpapper. Följ instruktionen. Räkna antalet ord och anteckna det i slutet av din text.*

1. Krisen gav, krisen tog

Du ska hålla ett föredrag i skolan om någon kris i världen, exempelvis en ekonomisk kris, någon naturkatastrof eller någon personlig kris. Hade krisen några positiva följder? Eller ledde krisen bara till problem och svårigheter? Skriv föredraget.

2. Att växa upp med eller utan syskon

Det pågår en diskussion på nätet om att vara äldst, yngst eller mitternellan. Skriv ett inlägg om din placering i syskonskaran, och hur det har påverkat dig. Eller är du enda barnet?

3. Skriv en insändare med anledning av nedanstående notis som ingick i Svenska Dagbladet 23.1.2009. Sätt själv rubrik.

Det blir snart ont om chefer, och den unga generationen på väg upp vill inte gärna klättra vidare. De satsar hellre på sitt eget livsprojekt och vägrar 70 timmars arbetsvecka.

4. Skriv en artikel till den lokala tidningens ungdomsbilaga. Du tänker starta ett företag eller öppna en restaurang. Tidningen publicerar artikeln, där du berättar om din verksamhet och vad du kan erbjuda dina kunder. Sätt själv rubrik.

KOKEEN PISTEITYS / POÄNGSÄTTNINGEN AV PROVET

Tehtävä	Osioiden määrä	Pisteitys	Painokerroin*	Enint.	Arvostelulomakkeen sarake
Uppgift	Antal deluppgifter	Poängsättning	Koefficient*	Max.	Kolumn på bedömningsblanketten
1.1a–d	25 x	1/0 p.	x 2	50 p.	1
1.2	5 x	2–0 p.	x 2	20 p.	2
2.1	25 x	1/0 p.	x 1	25 p.	3
2.2	5 x	3–0 p.	x 1	15 p.	4
3				99 p.	7
				Yht./Tot.	209 p.

* Painotus tapahtuu lautakunnassa.
Viktningen görs av nämnden.